

Institutul
European
din România

Comunitatea Politică Europeană: oportunități și provocări

Caroline Raluca GHEȚU

București, august 2023

Working Paper nr. 48

Comunitatea Politică Europeană: oportunități și provocări

Autor:

Caroline Raluca GHETU

București, august 2023

Colecția Working Papers

Institutul European din România

Bd. Regina Elisabeta 7-9, București, România
Telefon: (4021) 314 26 96; Fax: (4021) 314 26 66
E-mail: ier@ier.gov.ro; Website: www.ier.gov.ro

Coordonator colecția de microstudii:

Mihaela-Adriana PĂDUREANU

ISSN online: 1841 - 4281

© **Institutul European din România, 2023**

** Opiniile exprimate nu angajează decât autorii și nu pot fi considerate ca reprezentând o luare de poziție oficială a Institutului European din România.*

CUPRINS

1. Introducere	6
2. Delimitarea CPE de inițiativele anterioare și conturarea obiectivelor principale	7
3. Critici la adresa inițiativei, sugestii și recomandări.....	15
4. Rezultatele primelor două summituri ale CPE și ale unor dezbateri post-summit	21
5. Analiză SWOT a inițiativei CPE	28
6. Concluzii	29
Bibliografie	30

LISTĂ ACRONIME

CoE - Consiliul Europei

CPE - Comunitatea Politică Europeană

UE - Uniunea Europeană

OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

NATO - Organizația Tratatului Atlanticului de Nord

Rezumat:

Comunitatea Politică Europeană (CPE) este un nou format de cooperare la nivel european care evocă, fie prin denumirea sa, fie prin amploarea sa, două proiecte anterioare: unul din anii 1950, iar altul de la sfârșitul Războiului Rece. Au existat o serie de controverse privind necesitatea acestei noi platforme de coordonare politică. Se suprapun obiectivele sale cu scopurile unor organizații internaționale, precum Consiliul Europei (CoE), Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) sau Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)? Prin ce se distinge CPE de alte formate de cooperare inițiate la nivel european? Care sunt oportunitățile și provocările asociate cu CPE? Acestea sunt întrebările de cercetare urmate în această lucrare cu scopul de a realiza o analiză SWOT a Comunității Politice Europene. În cadrul acestui studiu au fost utilizate metode de cercetare calitativă: analiza, sinteza și interpretarea surselor de documentare primare și secundare.

Cuvinte cheie:

Comunitatea Politică Europeană, forum paneuropean, reziliență, securitate, flexibilitate.

Biografie:

Caroline Raluca Ghețu este expert în cadrul Serviciului Studii Europene, Institutul European din România (IER). Este filolog, traducător, doctor în Teologie și specialistă în relații internaționale și studii europene. Domeniile ei de interes includ diplomația, relațiile internaționale, istoria relațiilor internaționale. A publicat cea mai recentă carte a sa în 2021 – *Repere politico-diplomatice privind chestiunea Macedoniei*, Editura Militară, București.

E-mail: caroline.ghetu[at]ier.gov.ro.

1. Introducere

Scopul acestui material este de a identifica oportunitățile și provocările generate de Comunitatea Politică Europeană (CPE), pe baza pozițiilor adoptate de statele participante și a opiniilor exprimate de experți, și de a le integra într-o analiză SWOT, prezentată la finalul cercetării.

Comunitatea Politică Europeană este o inițiativă a președintelui francez Emmanuel Macron, prezentată pe 9 mai 2022, în plenul Parlamentului European, cu ocazia zilei Europei. Ca o ironie a sorții, data de 9 mai (*celebrată în spațiul sovietic ca Ziua Victoriei ce a glorificat „forța Armatei Roșii” și a marcat sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial*)¹, a fost aleasă de președintele Franței pentru a-i mobiliza pe europeni împotriva actualului revizionism rus, un spectru amenințător la adresa securității și aspirațiilor statelor europene.

Inițial, propunerea de creare a unui nou format de cooperare (menit să consolideze reziliența și securitatea continentului european) a fost întâmpinată cu reticență de către unii lideri europeni². Au perceput-o drept un „nou proiect de anvergură al lui Macron”, după propunerea sa din 2019 privind crearea unui Consiliu de Securitate al Uniunii Europene. Deseori, ideile Franței, care vizează consolidarea autonomiei strategice a UE, sunt catalogate ca „o încercare a unei puteri în declin” de a folosi forța Uniunii spre a-și potența influența în materie de politică externă la nivel mondial, subliniază Shahin Vallée, cercetător senior la *Center for Geopolitics, Geoeconomics, and Technology* din cadrul *Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik*³.

Și statele care aspiră să devină membre UE au manifestat, la început, un entuziasm moderat față de Comunitatea Politică Europeană: au luat-o drept „o alternativă la aderare”⁴ sau

¹ Cătălin Gomboș, „Ziua Victoriei și Imperiul Sovietic: ce (mai) înseamnă 9 mai în fosta URSS și în statele ex-comuniste”, Veridica.ro, 6.05.2022, <https://www.veridica.ro/analize/ziua-victoriei-si-imperiul-sovietic-ce-mai-inseamna-9-mai-in-fosta-urss-si-in-statele-ex-comuniste> (accesat pe 8.08.2023).

² Vessela Tcherneva, “The future of the European Political Community”, European Council on Foreign Relations (ECFR), 1.06.2023, <https://ecfr.eu/article/the-future-of-the-european-political-community> (accesat pe 22.06.2023).

³ Shahin Vallée, “Why Emmanuel Macron’s EU Policy Keeps Failing”, German Council on Foreign Relations (DGAP: *Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik*), 19.08.2022, <https://dgap.org/en/research/publications/why-emmanuel-macrons-eu-policy-keeps-failing> (accesat pe 2.08.2023).

⁴ SETA, “Experts Respond: European Political Community Opportunities and Limitations”, 9.10.2022, <https://www.seta.org/en/experts-respond-european-political-community-opportunities-and-limitations/> (accesat pe 27.06.2023); Alexandre Adam, „La Communauté politique européenne: avenir d’une intuition”, *Le Grand Continent*, Groupe d’études géopolitiques, 29.05.2023, <https://geopolitique.eu/2023/05/29/la-communaute-politique-europeenne-avenir-dune-intuition/> (accesat pe 20.07.2023).

„un premiu de consolare”⁵, mai ales că Franța s-a opus în 2019 deschiderii negocierilor de aderare cu unele state din Balcanii de Vest.

Cu toate acestea, la data lansării inițiativei, Franța deținea președinția rotativă a Consiliului UE și a reușit, cu sprijinul instituțiilor europene, să diminueze scepticismul membrilor UE și al statelor din anticamera UE. A fost reliefată importanța CPE pentru Europa⁶, pe fundalul agresiunii militare ruse în Ucraina⁷. Un argument că acest proiect nu ar trebui interpretat ca o diversiune de la extinderea UE a fost și faptul că, în iunie 2022, în timpul președinției franceze a Consiliului UE, Republica Moldova și Ucraina au primit statutul de țări candidate la aderarea la UE.

Pentru a oferi o imagine de ansamblu asupra reacțiilor oficiale și neoficiale prilejuite de această inițiativă, am consultat o gamă largă de materiale: comunicate de presă, declarații și discursuri ale oficialilor europeni, articole de presă, analize efectuate de experți de la diferite *think-tank*-uri, etc. Din materialele consultate, rezultă că oficialii europeni au ajuns relativ rapid la un consens în privința beneficiilor CPE. În schimb, în rândul experților, există în continuare dezbateri referitoare la relevanța și necesitatea unei noi platforme de cooperare la nivel european.

2. Delimitarea CPE de inițiativele anterioare și conturarea obiectivelor principale

Cu prilejul încheierii *Conferinței privind viitorul Europei*⁸, Emmanuel Macron a subliniat necesitatea adoptării unui proiect similar cu cel al **antecesorului** său, François Mitterrand (*proiectul din anul 1989 al fostului președinte francez urmărea instituirea unei*

⁵ Pol Morillas, “The European (Geo)Political Community: More Than Meets the Eye?”, CIDOB opinion 735, octombrie 2022, p. 3, https://www.cidob.org/en/publications/publication_series/opinion/2022/the_european_geo_political_community_more_than_meets_the_eye (accesat pe 27.06.2023).

⁶ Sissy Martinez, Mathieu Droin, “The European Political Community: A successful Test?”, Center for Strategic and International Studies (CSIS), 11.10.2022, <https://www.csis.org/analysis/european-political-community-successful-test> (accesat pe 27.06.2023).

⁷ Vezi și Virginie Malingre, “The European Political Community looks to find its meaning”, *Le Monde*, 26.05.2023, https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/05/26/the-european-political-community-looks-to-find-its-meaning_6028130_4.html (accesat pe 22.06.2023).

⁸ Institutul European din România a pregătit raportul pentru România: Mocanu, Oana-Mihaela (coord.), Vaș, Eliza *Raport: Conferința privind viitorul Europei Opinii ale cetățenilor din România* (2022), București, http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2022/03/IER_Raport-final-COFE_RO_21-martie-2022-1.pdf (accesat pe 27.06.2023).

confederații europene), dar adaptat noului context geopolitic, întrucât Uniunea Europeană „nu poate fi pe termen scurt singura cale de a structura cooperarea pe continentul european”⁹.

Pentru a putea compara cele două abordări, vom prezenta pe scurt, principalele direcții ale proiectului lui Mitterrand:

- includerea Rusiei „într-o ordine politică europeană spre a facilita continuarea reformelor¹⁰ [din spațiul rus]”;
- „cooperarea cu țările din Europa Centrală și de Est, fără a le integra în instituțiile europene existente”;
- „stabilirea unor cercuri concentrice de integrare în domeniul cooperării politice în Europa occidentală”, în domeniul economic (se preconiza „implicarea economică a Europei de Vest într-o piață unică cu Europa Centrală și de Est”) și în domeniul securității (pentru a asigura „cooperarea cu Rusia pe dimensiunea de securitate”¹¹).

În contextul constituit de finalul Războiului Rece, țările de-abia ieșite de sub sfera de influență sovietică nu au văzut cu ochi buni acea inițiativă. În plus, au considerat-o „o formă inferioară de apartenență la UE” și un mijloc de promovare a „ambițiilor politice franceze”¹².

Au existat, însă, și propuneri mai recente pentru construirea unor formate noi de cooperare la nivel european. Spre exemplu, înainte de anunțul oficial al președintelui Macron cu privire la crearea CPE, Enrico Letta, fost prim-ministru al Italiei și actualmente președinte al Institutului Jacques Delors, a propus crearea unei confederații europene care să-i permită Uniunii Europene să relaționeze mai bine cu statele vecine (mai ales cu statele candidate) și să contribuie la „făurirea unei identități europene comune”. Letta consideră că **formatul binar UE/state non-membre UE** nu este suficient pentru dezvoltarea unor relații de cooperare substanțiale¹³.

⁹ Elysee.fr, *Discours du Président de la République à l'occasion de la Conférence sur l'avenir de l'Europe*, Strasbourg, 9 mai 2022, Elysée, p. 5. <https://www.elysee.fr/front/pdf/elysee-module-19623-fr.pdf> (accesat pe 27.06.2023).

¹⁰ Ivan Krastev și Stephen Holmes au calificat reformele din anii 1990 din Rusia drept o imitație „superficială” și o „simulare cinică a democrației occidentale”. (Ivan Krastev, Stephen Holmes, *Lumina frântă. De ce pierde Occidentul lupta pentru democrație*, trad. din lb. engleză de Luana Chiriță, Magdalena Ciubăncan și Antonia Enache, Comunicare.ro, București, 2021, pp. 20, 34).

¹¹ Alexander Conway, *The Potential Implications of a Proposed European Political Community (EPC)*, octombrie 2022, Institute of International and European Affairs (IIEA), Irlanda, p. 2, <https://www.iiea.com/publications/the-potential-implications-of-a-proposed-european-political-community-epc> (accesat pe 27.06.2023).

¹² *Idem*.

¹³ Ralf Roloff, “The European Political Community 2022—New Wine in Old Bottles?”, International Centre for Defence and Security (ICDS), Estonia, 9.01.2023, <https://icds.ee/en/the-european-political-community-2022-new-wine-in-old-bottles/> (accesat pe 7.07.2023).

Luând în considerare sugestia lui Letta și proiectul eșuat al lui Mitterand, **Macron a precizat că realizarea Comunității Politice Europene este o „obligăție istorică”** ce ar trebui asumată pentru a facilita și consolida cooperarea cu țările europene democratice¹⁴. În opinia președintelui francez, atât Comisia Europeană, cât și secretariatul Consiliului European vor avea „un rol minimal” în cadrul CPE. Acest fapt a fost agreat de oficialii britanici¹⁵, care doresc ca viitoarea colaborare cu UE să nu fie încorsetată de norme, instrumente și proceduri complexe¹⁶. Macron își dorește „o platformă de colaborare care să vindece rănilor Brexitului”¹⁷, or un rol central al Comisiei Europene în CPE ar putea descuraja angajamentul Londrei față de această inițiativă¹⁸.

Venind în întâmpinarea propunerii președintelui francez, fostul premier britanic Liz Truss a susținut că o denumire mai potrivită pentru această inițiativă ar fi „Forumul Politic European” spre a nu fi confundată nici cu proiectul lui Mitterand, nici cu inițiativa din 1953 privind crearea unei comunități politice europene¹⁹. Aceasta din urmă, ca și celelalte comunități europene, și-a avut originile în prima decadă postbelică. Astfel, pe 23 iulie 1953, miniștrii de externe ai „Europei celor șase” (Franța, Republica Federală Germania, Italia, Belgia, Țările de Jos și Luxemburg) s-au întâlnit cu scopul de a pune bazele unei *comunități politice europene* cu o structură federală²⁰, care ar fi avut și atribuții de control asupra Comunității Europene de Apărare (*o inițiativă din 1950 a premierului francez René Plevin, care preconiza constituirea unei armate europene unice*). Sarcina de a elabora „un proiect de statut politic european” a fost încredințată Adunării Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO), prezidată de Paul-Henri Spaak, fostul șef al diplomației belgiene. În acest scop, o comisie constituțională, condusă de delegatul german Heinrich von Brentano, a redactat „o constituție de tip parlamentar cu tendințe federale clare”. Însă, „la 30 august 1954, refuzul Adunării naționale

¹⁴ Elysee.fr, *Discours du Président de la République à l'occasion de la Conférence sur l'avenir de l'Europe*, *op.cit.*

¹⁵ Mujtaba Rahman, “The European Political Community is a big deal — for EU-UK relations”, *Politico*, 5.10.2022, <https://www.politico.eu/article/european-political-community-eu-uk-relations/> (accesat pe 6.07.2023)

¹⁶ Referitor la reticența unei părți din populația britanică față de complexitatea normelor și reglementărilor UE și față de limitările pe care acestea le impun, vezi și Anne Applebaum, *Amurgul democrației. Seducătoarea atracție a autoritarismului*, trad. din limba engleză de Cora Radulian, Ed. Litera, București, 2021, pp. 52-56.

¹⁷ În legătură cu „rănilor Brexitului”, vezi și Akhila Singha, Alexandros Zachariades, “Healing Brexit Wounds: the voice of five young activists”, 89 London, 89 Initiative (pan-European think-do tank: grup de reflecție și acțiune), 30.01.2020, <https://89initiative.com/healing-brexit-wounds-activists/>; ****Brexit: Timpul regretelor*, EURACTIV.ro, 13.01.2023, <https://www.euractiv.ro/extern/brexit-timpul-regretelor-32220> (accesate pe 21.07.2023).

¹⁸ Pol Morillas, *op.cit.*, p. 4.

¹⁹ Alexander Conway, *op.cit.*, pp. 2-3.

²⁰ *Ibid.*, p. 5.

franceze de a ratifica Tratatul de instituire a Comunității Europene de Apărare (CEA) a dus, în mod automat, la abandonarea proiectului de înființare a unei Comunități Politice Europene”²¹.

Pe baza informațiilor prezentate în această secțiune, putem deduce că actuala Comunitate Politică Europeană nu are în comun cu cea din 1953 decât denumirea și legătura cu componenta de securitate. În timp ce proiectul din 1953 viza doar „Europa celor șase” și urmărirea federalizarea statelor participante, **proiectul lui Macron vizează întreg continentul european, fără a urmări integrarea politică a statelor participante.** În ceea ce privește evaluarea impactului actualei propuneri a Franței, opiniile experților sunt împărțite. Cu titlu de exemplu, Maya Sion-Tzidkiyahu, directoare a programului Israel-Europa la Institutul Mitvim (*Institutul Israelian pentru Politici Externe Regionale*), estimează că inițiativa lui Macron „este mult mai modestă” decât inițiativa din 1953: „în loc să consolideze Uniunea pe plan intern, se bazează mai mult pe consolidarea legăturilor cu democrațiile învecinate”, „care îi împărtășesc valorile referitoare la democrație, domnia legii și protecția drepturilor omului”, valori ce formează „o falie” între Europa și Federația Rusă²². Alți specialiști, precum Shahin Vallée, consideră că inițiativa lui Macron sunt prea ambițioase²³.

În discursul său din data de 18 mai 2022 la Comitetul Economic și Social European (CESE), Charles Michel, președintele Consiliului European, și-a manifestat adeziunea la inițiativa președintelui Macron, dar a plasat viziunea strategică mai presus de valorile comune, subliniind că trebuie înființată „o comunitate geopolitică europeană”, care „să se întindă de la Reykjavik la Baku sau Erevan, de la Oslo la Ankara” și să asigure „convergența” politicilor și „o cooperare operațională mai profundă în vederea abordării provocărilor comune”. A precizat, de asemenea, că „politica externă va fi un domeniu de cooperare important în cadrul acestei comunități”, iar miniștrii de externe ai țărilor participante vor putea asista la reuniunile Consiliului Afaceri Externe (CAE). Totodată, va fi posibilă și participarea statelor din CPE în programele socio-economice, care nu necesită armonizarea reglementărilor cu legislația europeană, precum Erasmus și Orizont Europa²⁴, ceea ce putem spune că va duce la creșterea și aprofundarea apropierii dintre cetățenii statelor implicate în aceste programe.

²¹ CVCE. European Navigator. Étienne Deschamps, „La Communauté politique européenne”, Université de Luxembourg (UNI.LU), p. 2, https://www.cvce.eu/obj/la_communaute_politique_europeenne-fr-8b63810a-e5bd-4979-9d27-9a21c056fc8d.html (accesat pe 6.07.2023).

²² Maya Sion-Tzidkiyahu, “Is there room for Israel in the EU's newly proposed political alliance?”, *Jerusalem Post*, 25.06.2022, <https://www.jpost.com/opinion/article-710368> (accesat pe 13.07.2023).

²³ Shahin Vallée, *op.cit.*

²⁴ European Council, *Speech by President Charles Michel at the plenary session of the European Economic and Social Committee*, 18.05.2022, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/18/discours-du-president-charles-michel-lors-de-la-session-pleniere-du-comite-economique-et-social-europeen/> (accesat pe 13.07.2023).

Concluziile Consiliului European din 23-24 iunie 2022 exprimă susținerea Uniunii Europene față de Comunitatea Politică Europeană (CPE), definită ca „o platformă de coordonare politică”, menită să potențeze „securitatea, stabilitatea și prosperitatea continentului european”²⁵.

Inclusiv liderii europeni s-au exprimat în favoarea acestui demers. Conform Cancelarului german Olaf Scholz, inițiativa președintelui francez este oportună întrucât **era nevoie de un for de dialog politic între șefii de stat și de guvern ai UE și cei ai statelor europene partenere**, forum care să se întrunească periodic pentru a „dezbate chestiuni-cheie ce afectează întregul continent, ca de exemplu securitatea, energia, clima și conectivitatea”. O. Scholz a subliniat că CPE nu va fi „o alternativă la procesul de extindere a UE”²⁶.

Președintele României, Klaus Iohannis, „a salutat inițiativa de înființare a Comunității Politice Europene”, într-un moment de cumpănă din istoria Europei ce necesită „intensificarea coordonării politice și a cooperării structurate între UE și partenerii săi europeni”. De asemenea, a subliniat că această platformă nu se va substitui procesului de extindere a UE și „a reiterat apelul pentru acțiuni hotărâte, coordonate și solidare în fața eforturilor continue ale Federației Ruse de divizare a continentului european”²⁷.

Și statele care nu sunt membre ale UE au avut o poziționare favorabilă față de inițiativă. După cum a fost menționat anterior, pentru Regatul Unit este o propunere atractivă. Un proiect similar, dar la scară mai largă, prognozase și Boris Johnson în 2018, când era ministru de externe, și, de aceea, fostul premier britanic a primit cu entuziasm și jovialitate propunerea lui Macron²⁸. În plus, în strategia de securitate revizuită a guvernului britanic, *Integrated Review Refresh 2023: Responding to a more contested and volatile world (Analiza integrată,*

²⁵ Consiliul European, *Concluziile Consiliului European, 23-24 iunie 2022*, EUCO 24/22, Bruxelles, 24 iunie 2022, p. 1, <https://www.consilium.europa.eu/media/57467/2022-06-2324-euco-conclusions-ro.pdf> (accesat pe 13.07.2023).

²⁶ The Federal Government (Die Bundesregierung), *Speech by Federal Chancellor Olaf Scholz at the Charles University in Prague on Monday, 29 August 2022*, Praga, 29.08.2022, <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/scholz-speech-prague-charles-university-2080752> (accesat pe 13.07.2023).

²⁷ Administrația Prezidențială, „Participarea Președintelui României, Klaus Iohannis, la prima reuniune a Comunității Politice Europene de la Praga, Republica Cehă”, 6.10.2022, <https://www.presidency.ro/ro/media/participarea-presedintelui-romaniei-klaus-iohannis-la-prima-reuniune-a-comunitatii-politice-europene-de-la-praga-republica-ceha> (accesat pe 7.08.2023).

²⁸ Joshua Neve, Jessica Parker, “European Political Community: Could UK join a new club of nations?”, BBC, 29.06.2022, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-61981755> (accesat pe 31.07.2023).

actualizată în 2023: Răspunsul la o lume mai contestată și volatilă)²⁹, se menționează că „CPE este un nou forum important și binevenit pentru cooperare la nivel continental”³⁰.

Analizele experților în privința structurii și efectelor pe care le-ar putea avea CPE sunt variate. Vom expune succint, atât în această secțiune cât și în următoarea, unele dintre comentariile și analizele cele mai relevante pentru obiectivul acestei lucrări, acela de a identifica oportunitățile și provocările CPE.

Potrivit studiului efectuat de Alexander Conway, cercetător la *think-tank*-ul irlandez IIEA, fost atașat la Reprezentanța permanentă a Irlandei pe lângă OCDE și UNESCO, majoritatea statelor membre UE (îndeosebi cele din Europa Centrală și de Est) consideră că **CPE nu ar trebui să fie o alternativă la aderarea la UE**. „Cu toate acestea, unele dintre ele, inclusiv Austria și Regatul Țărilor de Jos, văd CPE ca pe **o rampă de lansare pentru aderarea la UE**”, un forum în care țările cu potențial de integrare europeană „să dezvolte relații economice și politice mai strânse în vederea unei eventuale aderări la UE”³¹.

Vessela Tcherneva, directoare adjunctă a ECFR și fostă consilieră de politică externă a premierului bulgar Kiril Petkov, conchide că CPE urmărește, în special, **să consolideze cooperarea politică europeană** (deosebit de importantă pe fondul evoluțiilor geopolitice actuale); să creeze un nou cadru de dialog între UE și statele candidate la aderare (nemulțumite de stagnarea procesului de extindere) și **să instituie un for de discuții cu state importante pe dimensiunea de securitate** precum Regatul Unit și Turcia³².

„Summiturile fără structuri ierarhice” sunt un liant puternic, creează „un sentiment al apartenenței”³³, opinează dr. Marina Vulović și dr. Margit Wunsch Gaarmann. Summitul CPE este organizat bianual: o dată într-un stat membru UE și altă dată într-un stat care nu e membru UE. **CPE este definită ca un parteneriat *inter pares*, ce favorizează atât**

²⁹ Este o actualizare a strategiei de securitate publicate în februarie 2021 (*The 2021 Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy*). Vezi Amelia Hadfield, Georgina Wright și Tea Zyberaj, “What the UK government’s revised security strategy tells us about its international role”, UK in a changing Europe, 31.03.2023, accesat pe 13.07.2023, <https://ukandeu.ac.uk/what-the-uk-governments-revised-security-strategy-tells-us-about-its-international-role/> (accesat pe 13.07.2023).

³⁰ GOV.UK, *Integrated Review Refresh 2023: Responding to a more contested and volatile world*, policy paper prezentat Parlamentului de către prim-ministru din ordinul Majestății Sale, martie 2023, <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world> (accesat pe 13.07.2023).

³¹ Alexander Conway, *op.cit.*, pp. 5-6.

³² V. Tcherneva, *op.cit.*

³³ Marina Vulović, Margit Wunsch Gaarmann, “European Political Community: Opportunities for the Western Balkans”, 27.06.2023, SWP (Stiftung Wissenschaft und Politik): German Institute for International and Security Affairs, <https://www.swp-berlin.org/en/publication/european-political-community-opportunities-for-the-western-balkans> (accesat pe 28.06.2023).

minilateralismul (cooperarea la nivelul unui grup restrâns de state în vederea realizării de scopuri comune), cât și întrevederile bilaterale.

Din cercetările efectuate de Consiliul European pentru Relații Externe (the *European Council on Foreign Relations* - ECFR), rezultă că CPE poate contribui la adoptarea unor politici concrete în trei domenii: **energia, conectivitatea și securitatea**³⁴.

Uniunea Europeană nu-și poate asigura **securitatea energetică** cu resursele actuale ale pieței interne. Pentru a contracara tendința Federației Ruse de a folosi energia ca o „armă” strategică³⁵, UE trebuie să-și diversifice sursele de aprovizionare cu energie. De la începutul agresiunii militare ruse împotriva Ucrainei și până în prezent, 29 din cele 110 contracte încheiate de statele membre UE și de către Comisia Europeană³⁶ cu țări terțe au fost cu state din actuala sferă a CPE: Azerbaidjan, Georgia, Norvegia, Serbia, Turcia, etc. În opinia expertei Vessela Tcherneva, **CPE ar fi un cadru potrivit spre a dezbate și promova planuri pentru infrastructura energetică a regiunii și pentru „conectarea acestora cu zonele învecinate, inclusiv cu Africa de Nord și cu statele din Golful Persic”**³⁷.

Referitor la interconectarea și securitatea statelor, Tcherneva consideră că „**CPE ar putea contribui**”, printre altele, **la:**

- **combaterea interferenței terților în regiune**, prin înființarea unei rețele de Centre de Excelență open-source pentru activitatea de intelligence (*Open-Source Intelligence Centres of Excellence*);
- **gestionarea crizelor** provocate de „catastrofe naturale sau atacuri teroriste”;
- **crearea unui program CPE de securitate cibernetică;**
- **cooperarea în domeniul securității nucleare**³⁸.

O altă analiză a impactului pe care îl poate avea CPE este realizată de Sam Greene, Edward Lucas și Nicolas Tenzer în studiul *The Road to Chișinău: The European Political Community*. Potrivit acestora, Comunitatea Politică Europeană poate înlesni „soluționarea unor probleme urgente” ale continentului european, probleme ce nu pot fi abordate și rezolvate în mod exclusiv de către Uniunea Europeană sau NATO, ci necesită colaborarea cu țări terțe. Problemele urgente, semnalate de ei, sunt:

³⁴ V. Tcherneva, *op.cit.*

³⁵ Vezi și Garry Kasparov, *Vine iarna! De ce trebuie opriți Vladimir Putin și inamicii lumii libere*, trad. de Gabriel Tudor/Graal Soft, Ed. Litera, București, 2016, pp. 99-100.

³⁶ European Council on Foreign Relations (ECFR), *EU Energy Deals Tracker*, <https://ecfr.eu/special/energy-deals-tracker/> (accesat pe 30.06.2023)

³⁷ V. Tcherneva, *op.cit.*

³⁸ *Ibid.*

- „securizarea infrastructurii energetice;
- investițiile în tranziția verde;
- apărarea spațiilor digitale ale Europei”³⁹.

Prin urmare, observăm o extindere a domeniilor în care participanții pot să coopereze în cadrul CPE, inclusiv în privința gestionării tranziției verzi, unul dintre subiectele de mare actualitate pe agenda europeană.

În ceea ce privește structura acestui forum, pe lângă sesiunile de deschidere și de închidere, există **grupuri de lucru tematice** în care se discută subiecte de interes comun pentru participanți, precum energia și clima, economia, securitatea și stabilitatea etc⁴⁰. Acestea sunt coprezidate de oficiali din două state: un stat membru UE și un stat non-membru UE. „Temele de dezbatere sunt pregătite în avans de către șefii de cabinet. Țările care își asumă conducerea grupurilor de lucru pot înscrie pe agendă teme noi, înainte de summit”⁴¹.

Firește, statele membre ale UE au și vor avea priorități diferite pe agenda CPE, în funcție de interesele lor naționale. După cum subliniază Alexander Conway, țările din Europa occidentală acordă o importanță deosebită „securității strategice” și, de aceea, consideră necesară participarea la CPE a Regatului Unit, a Azerbaidjanului, a Turciei și, eventual, a Israelului. Cooptarea Republicii Turcia reprezintă „o problemă delicată” pentru Republica Elenă și Republica Cipru, angajate în dispute teritoriale cu Ankara, după cum menționează A. Conway. În schimb, țările din Europa Centrală și de Est, ca și statele nordice, sunt mai degrabă interesate de asigurarea securității energetice. În același timp, Polonia și statele baltice pun accent pe „gestionarea relației cu Federația Rusă” și pe acțiunile de descurajare a acesteia. Statele riverane la Marea Mediterană au tendința de „a prioritiza gestionarea migrației și relațiile cu țările partenere din Africa de Nord”⁴².

Conform experților Florent Marciacq, Denis Cenușă și Ioannis Armakolas: „actualmente, formatul CPE pare să urmărească două scopuri distincte”, și anume: **structurarea relațiilor Uniunii Europene cu vecinii săi și întărirea solidarității țărilor**

³⁹ Sam Greene, Edward Lucas, Nicolas Tenzer, *The Road to Chișinău: The European Political Community. How the European Political Community Can – and Cannot – Address the Wider Continent’s Conundrums*, p. 2, Center for European Policy Analysis (CEPA), 23.05.2023. <https://cepa.org/comprehensive-reports/the-road-to-chisinau-the-european-political-community/> (accesat pe 27.07.2023).

⁴⁰ Finnish Government, *Prime Minister Marin to attend high-level meetings in Prague* (press release), 4.10.2022 <https://valtioneuvosto.fi/en/-/10616/prime-minister-marin-to-attend-high-level-meetings-in-prague> (accesat pe 4.08.2023).

⁴¹ M. Vulović, M. W. Gaarmann, *op. cit.*

⁴² A. Conway, *op.cit.*, p. 6.

europene cu Ucraina⁴³. În opinia lor, această inițiativă poate fi interpretată și ca „o încercare de a reuni statele din vecinătatea Uniunii Europene, după o serie de evenimente geopolitice negative”, precum „Brexitul, fragmentarea Parteneriatului Estic” (prin conturarea perspectivei europene pentru Ucraina, Republica Moldova și Georgia) și stagnarea procesului de extindere a UE în Balcanii de Vest⁴⁴.

După cum a specificat Alexandre Adam, fost consilier al președintelui Macron, CPE se dorește a fi „un instrument de consolidare a rezilienței continentului european față de amenințările ruse, dar și față de altele”⁴⁵. Un alt expert, Pol Morillas, director al *think-tank*-ului *Barcelona Centre for International Affairs* (CIDOB), precizează că CPE poate fi percepută ca „un efort de a-i uni pe europeni din punct de vedere geopolitic, în aceste vremuri în care rivalitatea dintre marile puteri se află pe un trend ascendent”⁴⁶.

3. Critici la adresa inițiativei, sugestii și recomandări

Deseori, când sunt lansate noi inițiative în materie de politici europene, apar în spațiul public și unele recomandări sau obiecții privind relevanța și parcursul viitor al acestora. Așa s-a întâmplat și în cazul CPE. Inițial, Consiliul Europei (CoE) a primit cu reticență proiectul lui Macron, întrucât îi vizează pe aproape toți membrii săi. **Au existat temeri că ar urmări substituirea CoE⁴⁷, însă obiectivele CoE și cele ale CPE nu se suprapun**, fapt semnalat încă de la primul summit al CPE⁴⁸. Temerile respective au fost risipite cu ocazia summitului CoE, găzduit la Reykjavik în mai 2023⁴⁹.

Consiliul German pentru Relații Externe (institut german de cercetare în domeniul politicii externe) a sugerat că CPE ar putea fi o cale de a combate „toxicitatea în creștere a relațiilor bilaterale franco-germane” și **de a sprijini statele membre UE să formeze coaliții**

⁴³ Florent Marciacq, Denis Cenușă, Ioannis Armakolas, *The European Political Community from Paris to Chisinau: an idea taking shape?*, ELIAMEP | Policy brief #182/2023, iunie 2023, p. 3, <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2023/06/Policy-brief-182-EPC-SE-Europe.pdf> (accesat pe 27.07.2023).

⁴⁴ *Ibid.*, pp. 6-7.

⁴⁵ Alexandre Adam, *op.cit.*

⁴⁶ Pol Morillas, *op.cit.*, p. 3.

⁴⁷ Cristina Gallardo, “Spooked by Putin (and Macron), the Council of Europe meets”, *Politico*, 16.05.2023, <https://www.politico.eu/article/council-of-europe-historic-summit-macron-brainchild-european-political-community/> (accesat pe 4.08.2023).

⁴⁸ CPE nu se va axa pe salvagardarea drepturilor omului, a democrației și a statului de drept. În consecință, nu va interfera cu mandatul Consiliului Europei. Vezi Peter Jurkovic, “The European Political Community”, UK in a Changing Europe, 1.06.2023, <https://ukandeu.ac.uk/explainers/the-european-political-community/> (accesat pe 4.08.2023)

⁴⁹ A. Adam, *op.cit.*

ad hoc cu țările partenere, cu scopul de a implementa proiecte de interes comun, „în afara formatelor obișnuite de la Bruxelles”⁵⁰.

Tot o perspectivă pozitivă asupra CPE are și V. Tcherneva, care atrage atenția că este esențial ca **activitatea CPE să fie** „în primul rând, **un exercițiu de consolidare a încrederii**”, atât de necesară implementării proiectelor dezbătute în cadrul CPE⁵¹.

La rândul său, dr. Teona Giuashvili, diplomată georgiană cu vastă experiență în domeniul diplomației multilaterale și al soluționării conflictelor, actualmente cercetătoare invitată (*visiting fellow*) la School of Transnational Governance (STG), din cadrul European University Institute (Florența, Italia), consideră că CPE ar putea contribui la creșterea încrederii între membrii săi și la facilitarea „înțelegerii reciproce”, devenind un „forum incluziv pentru dialog în materie de securitate”. De asemenea, **ar putea avea un rol semnificativ în „prevenirea și gestionarea crizelor”**⁵².

În septembrie 2022, înainte de primul summit al Comunității Politice Europene, în materialul de tip *policy brief* “Enlarging and deepening: giving substance to the European Political Community”, Franz C. Mayer, Jean Pisani-Ferry, Daniela Schwarzer și Shahin Vallée au sugerat că **CPE ar putea funcționa la început ca „o înțelegere cu caracter neobligatoriu (soft law agreement)” între UE și state terțe, în domenii importante care nu țin încă de competențele Uniunii Europene**⁵³. Astfel, pentru proiectele comune vor putea fi adoptate rezoluții, se vor putea emite recomandări și stabili coduri de bune practici⁵⁴. În opinia acestor experți, va fi nevoie, la un moment dat, să se instituie un „secretariat interguvernamental independent” (cu instrumente juridice obligatorii) sau atribuțiile secretariale/administrative să fie asumate de Comisia Europeană „pe o bază legală mai laxă”. Totodată, decizia de a participa la anumite programe de politici din cadrul CPE ar trebui lăsată la latitudinea membrilor CPE, prin **implementarea unor clauze de “opt-in” (participare) și “opt-out” (neparticipare)**⁵⁵. În plus, în concepția lor, CPE ar putea fi „un accelerator al aderării la UE”, iar „pentru statele care

⁵⁰ S. Greene, E. Lucas, N. Tenzer, *op.cit.*, p. 6.

⁵¹ V. Tcherneva, *op.cit.*

⁵² Teona Giuashvili, “The European political community: a forum in search of a role”, STG Policy Papers ISSUE 2023/11, May 2023, School of Transnational Governance (STG), European University Institute (EUI), pp. 2, 5, https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/75609/STG_PB_2023_11.pdf?sequence=1&isAllowed=y (accesat pe 25.07.2023).

⁵³ Franz C. Mayer, Jean Pisani-Ferry, Daniela Schwarzer, Shahin Vallée, ‘Enlarging and deepening: giving substance to the European Political Community’, *Policy Contribution* nr.15/2022, p. 1, Bruegel, <https://www.bruegel.org/policy-brief/enlarging-and-deepening-giving-substance-european-political-community> (accesat pe 27.07.2023).

⁵⁴ Michael Leigh, “Europe’s newest forum: Space for dialogue or photo opportunity?”, GIS (Geopolitical Intelligence Services), Liechtenstein, 21.12.2022, <https://www.gisreportsonline.com/r/epc-dialogue/> (accesat pe 17.07.2023).

⁵⁵ F. C. Mayer, J. Pisani-Ferry, D. Schwarzer, S. Vallée, *op.cit.*, p. 5.

nu intenționează să adere la Uniunea Europeană” ar constitui cadrul necesar „unei cooperări structurate cu UE”⁵⁶.

Unii critici ai CPE susțin că aceasta „ar duplica alte formate”, dar Sissy Martinez și Mathieu Droins consideră că obiecția respectivă nu are un fundament solid, din moment ce Comunitatea Politică Europeană, spre deosebire de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), nu include Federația Rusă, ci dimpotrivă a fost concepută din necesitatea de a forma un front comun împotriva politicii revizioniste a Kremlinului. De asemenea, aceiași specialiști susțin că CPE nu vizează adoptarea „unor garanții de securitate colectivă” sau introducerea „unor clauze de apărare reciprocă” și, în consecință, nu va rivaliza cu NATO și nici nu va interfera cu rolul asumat de UE în domeniul securității și apărării⁵⁷. Se pare că va fi vorba doar de „anumite forme de solidaritate și cooperare în materie de securitate”, diferite de cele specifice Alianței Nord-Atlantice, menționează Christopher Pitchers⁵⁸. Totuși, faptul că SUA nu participă la dialogurile din cadrul CPE semnalează că, în general, europenii⁵⁹ doresc „să-și asume mai multă responsabilitate” în gestionarea propriei securități⁶⁰.

În ceea ce privește pozițiile statelor care nu sunt membre ale UE, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord și Turcia „privesc cu o oarecare mefiență ideile Parisului” în materie de politică externă și de securitate, precum și aspirația la autonomie strategică a Uniunii Europene. Președintele Macron se străduiește de multă vreme „să readucă Regatul Unit la masa negocierilor pentru a dezbată problemele de securitate comună”⁶¹. Propunerea lui privind instituirea unui „Consiliu de Securitate al Uniunii Europene” nu a beneficiat de susținere⁶², dar zelul său pare a da roade, în sfârșit, pe fundalul războiului din Ucraina, provocare majoră ce necesită o abordare coordonată la nivel european pe mai multe dimensiuni.

CPE va oferi statelor membre UE și instituțiilor europene **un cadru ideal „pentru dezbateri pe probleme economice și de securitate** cu statele europene partenere, inclusiv cu

⁵⁶ *Ibid.*, p. 1.

⁵⁷ S. Martinez, M. Droin, *op.cit.*

⁵⁸ Christopher Pitchers, “What do we know about Macron's idea for a two-tier Europe?”, *Euronews*, 11.05.2022, <https://www.euronews.com/my-europe/2022/05/11/what-do-we-know-about-macron-s-idea-for-a-two-tier-europe> (accesat pe 26.07.2023).

⁵⁹ De exemplu, Republica Polonă nu a fost, inițial, încântată de perspectiva creării unui forum la care să nu participe SUA și Canada. Totodată, a luat în calcul posibilele implicații ale acestei inițiative asupra procesului de extindere a UE (Vezi Teona Giuashvili, *op.cit.*, p. 4).

⁶⁰ S. Martinez, M. Droin, *op.cit.*

⁶¹ *Ibid.*

⁶² Niculae Iancu, „Consiliul de Securitate al Uniunii Europene, borna către Uniunea Europeană a apărării”, *Monitorul Apărării și Securității*, 3.12.2019, <https://monitorulapararii.ro/consiliul-de-securitate-al-uniunii-europene-borna-catre-uniunea-europeana-a-apararii-1-25363> (accesat pe 27.06.2023).

puteri militare majore, precum Regatul Unit și Turcia, dar și cu importanți furnizori de energie, precum Norvegia și Azerbaidjan⁶³.

După cum subliniază Vișne Korkmaz, profesoară de relații internaționale la Universitatea Nișantași din Istanbul și vicedirector al Centrului pentru Securitate Mediteraneană (CEMES), **Turcia și alte state cu perspectivă de integrare europeană nu au așteptări mari de la această inițiativă**. Ea riscă să se adauge unei liste de strategii europene, „care nu satisfac” pe deplin dezideratul lor de a avea relații mai strânse și pe o bază egalitară cu Bruxellesul: Politica Europeană de Vecinătate (PEV), Parteneriatul Estic (PaE), Uniunea pentru Mediterana (UpM)⁶⁴.

În legătură cu perspectivele statelor din Balcani în raport cu această inițiativă, Marsela Musabelliu, director executiv la *Albanian Institute for Globalization*, punctează că CPE a fost percepută de experții albanezi ca *o alternativă la aderarea la UE a statelor din Balcanii de Vest* și o expresie a conceptului „Europei cu mai multe viteze”⁶⁵.

La rândul lor, Jarne van der Poel (manager de proiect la Fundația Max van der Stoel) și Mathieu Neelen (stagiar la Fundația Max van der Stoel) susțin că **lipsa de entuziasm a statelor din Balcanii de Vest față de o nouă inițiativă este comprehensibilă**, având în vedere că „majoritatea sunt state mici cu o capacitate administrativă limitată”. Dacă rămâne un simplu for de dialog, Comunitatea Politică Europeană nu va aduce „o valoare adăugată semnificativă” pentru aceste țări, „care au deja suficiente posibilități de a se angaja într-un dialog cu instituțiile UE: de exemplu, Procesul de la Berlin și Summitul UE - Balcanii de Vest, organizat anual”, precizează Van der Poel și Neelen. În vederea integrării economice europene, există CEFTA [Acordul Central European de Liber Schimb], la care au aderat Republica Moldova și toate statele din Balcanii de Vest⁶⁶.

În contrast cu viziunea lui Van der Poel și a lui Neelen, Alexandre Adam, diplomat de carieră, punctează că formatele de cooperare existente între UE și țările candidate (și, mai ales, Summitul UE – Balcanii de Vest) „nu oferă un cadru de dialog în condiții de egalitate”, ci mențin o relație asimetrică. În plus, **CPE ar putea umple un vid de guvernare la nivel regional**, adaugă A. Adam, deoarece e nevoie de „o mai bună coordonare și înțelegere” a

⁶³ S. Martinez, M. Droin, *op.cit.*

⁶⁴ SETA, “Experts Respond...”

⁶⁵ Marsela Musabelliu, “Albania external relations briefing: Macron’s idea for “two-tier Europe” and its implications for Albania”, Weekly Briefing Vol. 51, No. 4 (Al), May 2022, China – CEE Institute, Budapesta, pp. 5-6, https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2022/07/2022er05_Albania.pdf (accesat pe 26.07.2023).

⁶⁶ Jarne van der Poel, Mathieu Neelen, *The Western Balkans in the European Political Community: another waiting room?*, Balkan Focus Policy brief nr. 9/ februarie 2023, Centro Studi di Politica Internazionale (CeSPI), p. 5, https://www.cespi.it/sites/default/files/brief_n.9_the_western_balkans_in_the_european_political_community.pdf (accesat pe 26.07.2023).

mulțimii de inițiative de dezvoltare economică și de integrare regională, dintre care Adam menționează și Procesul Brdo – Brijuni, Procesul de Cooperare din Europa de Sud-Est (SEEC), Consiliul Cooperării Regionale (RCC), Inițiativa de Cooperare în Sud-Estul Europei (SECI), Inițiativa Central Europeană (CEI) și inițiativa „Open Balkan”⁶⁷.

Unii experți susțin că **UE nu are o politică externă și de securitate unitară** și, de aceea, dialogurile informale din cadrul CPE nu vor contribui semnificativ la diminuarea „disensiunilor cu privire la valorile europene, politicile în materie de migrație și atitudinea față de Moscova”⁶⁸. În pofida acestor divergențe, **„Pragmatismul ar trebui să fie cartea câștigătoare**, deoarece problemele comune cu care ne confruntăm nu pot fi rezolvate la nivel național și necesită o abordare practică, care să reflecte spiritul european de cooperare”, subliniază Mihai Sebe, expert în cadrul Institutului European din România (IER)⁶⁹.

Potrivit profesorului Ralf Roloff, **„CPE ar trebui, în principiu, să permită în viitor participarea Rusiei și Belarusului**, cu condiția ca acestea să devină mai întâi democratice și neautoritare”. Roloff consideră că UE i-ar omagia astfel pe disidentul rus Aleksei Navalnîi și pe cei care au sprijinit opoziția din Belarus împotriva regimului opresiv al lui Aleksandr Lukașenko. „Pentru sacrificiile lor, ei merită mai mult decât Premiul Saharov pentru libertatea de gândire acordat de Parlamentul European”⁷⁰, a conchis Roloff.

Idea aceasta, conform căreia **Comunitatea Politică Europeană nu ar trebui să fie prezentată ca o inițiativă antirusă**, o împărtășesc și Corina Stratulat (analist politic senior la grupul de reflecție *European Policy Centre* de la Bruxelles) și expertul luxemburghez Florian Bieber, în registre oarecum diferite: în vreme ce doamna Stratulat sugerează că Vladimir V. Putin nu ar trebui provocat, profesorul Bieber e de părere că această inițiativă nu ar trebui să se opună decât actualului regim de la Kremlin (ca să permită, în principiu, aderarea Rusiei și a Belarusului, dacă va exista o schimbare de regim în aceste state)⁷¹. De altfel, unele dintre statele participante la CPE (Azerbaidjan, Serbia, Ungaria, Turcia) preferă „să-și mențină relațiile strânse cu Moscova”⁷².

⁶⁷ A. Adam, *op.cit.*

⁶⁸ SETA, “Experts Respond...”

⁶⁹ Mihai Sebe, „Comunitatea Politică Europeană. O idee veche, o etichetă nouă?”, *Newsletter IER*, Anul XIV, nr. 116 — octombrie 2022, p. 5. http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2022/10/Newsletter_Octombrie_2022_RO_Final.pdf (accesat pe 7.08.2023)

⁷⁰ R. Roloff, *op.cit.*

⁷¹ Opinii exprimate în cadrul dialogului politic, organizat de *think-tank-ul European Policy Centre* pe 7 octombrie 2022, moderat de analistul politic Marta Mucznik și intitulat “The European Political Community after the Summit in Prague”, https://www.youtube.com/watch?v=XW_1eYDvwz8 (accesat pe 21.07.2023).

⁷² Marc Pierini, “Five Takeaways From the European Political Community Summit”, *Carnegie Europe*, 18.10.2022, <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/88189> (accesat pe 21.07.2023).

În opinia lui Denis Cenușă, cercetător moldovean la *Institut für Politikwissenschaft* și expert asociat la Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”, „este crucial” ca **UE să canalizeze activitatea diplomatică a CPE spre „amplificarea mesajului proeuropean în vecinătatea estică”**. E necesar nu numai să mențină relații apropiate cu Georgia, ci și să includă Armenia și Azerbaidjan „într-un cerc virtuos de concesii reciproce”, în vederea „stabilirii unei păci durabile în Caucazul de Sud și [a] neutralizării influenței destabilizatoare a Rusiei”⁷³.

Conform expertului azer Murad Muradov, cofondator și director adjunct al *think-tank*-ului *Topchubashov Center*, participarea la CPE îi va oferi, pe de o parte, Republicii Azerbaidjan posibilitatea să disemineze la nivel european propria sa versiune asupra evenimentelor din Nagorno Karabah și a conflictului cu Armenia, iar pe de altă parte ocazia să influențeze politicile europene, aducându-și o contribuție notabilă la diversificarea surselor de aprovizionare cu energie, securitatea regiunii Mării Negre, strategiile UE privind Asia Centrală și Orientul Mijlociu:

„În contextul intensificării sprijinului american pentru Armenia și a încercărilor de a prezenta Azerbaidjanul în țările occidentale ca pe un inamic al democrației și un ocupant, sunt necesare demersuri imediate pentru a exprima revendicările juste ale Azerbaidjanului și pentru a-i legitima interesele pe platforme intelectuale importante și de-a lungul unui spectru politic mai larg”⁷⁴, subliniază Muradov⁷⁵.

Un punct slab al acestei inițiative este neimplicarea până la ora actuală a actorilor sociali și a organizațiilor societății civile, după cum au specificat unii experți. Aspirația CPE de a crea „un sentiment al apartenenței” la „marea familie europeană” nu se poate realiza dacă implică exclusiv elitele guvernamentale în acest proces, precizează F. Marciacq⁷⁶.

Sir Michael Leigh relevă și **riscurile pe care le comportă CPE**. În primul rând, ea **se poate transforma „într-un for de dezbateri fără rezultate tangibile”**, fapt ce ar nemulțumi

⁷³ Denis Cenușă, “The European Political Community in Russia’s closeness: strengthening the “circle of friends” in the EU’s neighbourhood”, bne IntelliNews, 2.05.2023, accesat pe 4.07.2023, <https://www.intellinews.com/cenusa-the-european-political-community-in-russia-s-closeness-strengthening-the-circle-of-friends-in-the-eu-s-neighbourhood-277514/?source=armenia> (accesat pe 21.07.2023).

⁷⁴ Murad Muradov, “The European Political Community and Azerbaijan”, *Topchubashov Center*, 23.09.2022, accesat pe 4.07.2023, <https://top-center.org/en/expert-opinion/3424/the-european-political-community-and-azerbaijan> (accesat pe 21.07.2023).

⁷⁵ Se cuvine să menționăm că, potrivit unei declarații relativ recente a premierului Nikol Pașinian, Armenia ar fi dispusă să recunoască drepturile teritoriale ale Azerbaidjanului asupra enclavei Nagorno-Karabah, „cu condiția ca Baku să garanteze securitatea și drepturile populației de origine armeană”. Cristina Teacă, „Armenia ar putea recunoaște, sub condiții, că Nagorno-Karabah face parte din Azerbaidjan”, rfi România, 22.05.2023, <https://www.rfi.ro/special-paris-156096-armenia-ar-putea-recunoaste-sub-conditii-ca-nagorno-karabah-face-parte-din> (accesat pe 2.08.2023).

⁷⁶ Florent Marciacq, “The European Political Community and the Western Balkans. Strategic thinking or misleading hope?”, Friedrich-Ebert-Stiftung | Dialogue Southeast Europe, decembrie 2022, p. 9, <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/19790.pdf> (accesat pe 21.07.2023).

statele participante, „în special pe cele mai vulnerabile”, și ar lăsa un spațiu de manevră considerabil Chinei și Federației Ruse, îndeosebi în Europa de Sud-Est. În al doilea rând, „**CPE ar putea abate atenția de la procesul de extindere și reformele interne ale UE**”. În loc să se consolideze procesul decizional în cadrul UE, o condiție *sine qua non* a extinderii Uniunii, eforturile UE s-ar concentra asupra „unui nou forum care se suprapune pe structuri existente și chiar le poate slăbi”. În al treilea rând, **Kremlinul ar putea exercita presiuni asupra statelor aflate în sfera sa de influență, spre a le determina să părăsească CPE**. Leigh a evidențiat și un al patrulea risc: acela ca **CPE să fie percepută chiar ca „o diversiune” de la procesul de aderare la UE**⁷⁷, însă înalții oficiali europeni au declarat deja, în repetate rânduri, că această inițiativă nu va înlocui procesul de extindere al Uniunii.

4. Rezultatele primelor două summituri ale CPE și ale unor dezbateri post-summit

Primul summit al Comunității Politice Europene a fost găzduit pe **6 octombrie 2022** de Republica Cehă, care a preluat de la Franța Președinția rotativă a Consiliului Uniunii Europene, aspect ce reflectă impactul pozitiv al popularizării inițiativei CPE pe durata mandatului francez. La acest summit au participat lideri din 44 de țări: cele 27 de state membre ale UE, Regatul Unit, state membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb (Norvegia, Elveția, Islanda și Liechtenstein), Moldova, Ucraina, țările din Balcanii de Vest (Albania, Bosnia și Herțegovina, Kosovo, Macedonia de Nord, Muntenegru, Serbia), Turcia și țările din Caucazul de Sud (Georgia, Armenia, Azerbaidjan).

Oficialii statelor participante au evidențiat șapte provocări la adresa rezilienței Europei și a autonomiei sale strategice: „securitatea energetică, infrastructura critică, securitatea cibernetică, tineretul, migrația, cooperarea regională în Caucaz și zona Mării Negre și finanțarea rezilienței”⁷⁸.

Discuțiile din cadrul primei reuniuni a CPE au facilitat câteva „realizări notabile” ale acțiunii diplomatice:

- o destindere a relațiilor Franței cu Regatul Unit, președintele Emmanuel Macron și fostul premierul britanic, Liz Truss, convenind asupra ideii de a relansa summitul

⁷⁷ M. Leigh, *op.cit.*

⁷⁸ F. Marciacq, *op.cit.*, pp. 5, 8.

franco-britanic în 2023 (promisiune îndeplinită de succesorul acesteia, Rishi Sunak, în martie 2023)⁷⁹ și de a elabora „o nouă agendă bilaterală”;

- Republica Armenia și Republica Azerbaidjan au agreat ca UE să instituie o misiune civilă la frontiera armeano-azeră, cu scopul de a asigura stabilitatea în regiune și de a „consolida încrederea”⁸⁰. Drept urmare, în perioada 20 octombrie – 19 decembrie 2022, o misiune temporară, Capacitatea de monitorizare a UE în Armenia (EUMCAP), a fost desfășurată la granița cu Azerbaidjanul, iar spre sfârșitul lunii ianuarie 2023, ca urmare a unei solicitări din partea premierului Nikol Pașinian, Consiliul UE a decis înființarea unei misiuni PSAC civile: EUMA. Misiunea UE în Armenia (EUMA) va sprijini totodată eforturile de mediere între Erevan și Baku, în cadrul procesului condus de președintele Consiliului European, Charles Michel⁸¹.

Cu aceeași ocazie, Regatul Unit a decis să semneze un memorandum de înțelegere pentru a-și relua participarea (întreruptă de Brexit) la Cooperarea în domeniul energiei în mările septentrionale (NSEC)⁸².

Nu la fel de bine a decurs întâlnirea dintre președintele turc Recep Tayyip Erdoğan și premierul elen Kyriakos Mitsotakis. În cadrul unei conferințe de presă, Erdoğan a avut o poziție categorică față de Republica Elenă, menționând posibilitatea unui atac turc nocturn și a subliniat că pentru Cipru singura soluție plauzibilă este *soluția celor două state*⁸³.

De asemenea, președintele Erdoğan a avut o întrevvedere cu premierul armean Nikol Pașinian într-o încercare de a normaliza relațiile Turciei cu Armenia⁸⁴. N. Pașinian a adus în

⁷⁹ Angelique Chrisafis, “A welcome return to normality: how France sees the Macron-Sunak summit”, *The Guardian*, 9.03.2023, <https://www.theguardian.com/world/2023/mar/09/france-macron-sunak-summit-cross-channel-relations> (accesat pe 29.06.2023)

⁸⁰ S. Martinez, M. Droin, *op.cit.*

⁸¹ Consiliul UE, „Armenia: UE instituie o misiune civilă pentru a contribui la stabilitatea în zonele de frontieră” (comunicat de presă), 23.01.2023, <https://www.consiliium.europa.eu/ro/press/press-releases/2023/01/23/armenia-eu-sets-up-a-civilian-mission-to-ensure-security-in-conflict-affected-and-border-areas/> (accesat pe 29.06.2023)

⁸² Milica Delevic, “Friends with benefits: How the European Political Community can further European integration”, European Council on Foreign Relations (ECFR), 16.12.2022, <https://ecfr.eu/article/friends-with-benefits-how-the-european-political-community-can-further-european-integration/> (accesat pe 4.07.2023); ****Memorandum of Understanding on offshore renewable energy cooperation between the participants of the North Seas Energy Cooperation (NSEC), of the one side, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, of the other side*, 18.12.2022, <https://energy.ec.europa.eu/system/files/2022-12/NSEC%20UK%20MoU%20signed.pdf>

⁸³ Yasar Yakis, “Turkey has its say at European Political Community summit”, *Arab News*, 9.10.2022, <https://www.arabnews.com/node/2178266> (accesat pe 13.07.2023).

⁸⁴ ***“Erdoğan meets with leaders, discusses regional challenges in Prague summit”, *Daily Sabah*, 6.10.2022, <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/erdogan-meets-with-leaders-discusses-regional-challenges-in-prague-summit> (accesat pe 13.07.2023).

discuție niște probleme care, ulterior, au fost încredințate spre rezolvare miniștrilor de externe turc și armean, precum și grupului special de negocieri⁸⁵.

Deși s-a discutat despre posibilitatea invitării Israelului la summitul CPE, Israelul nu a participat⁸⁶. În opinia lui Maya Sion-Tzidkiyahu, un impediment în calea adeziunii Israelului (*care este o democrație liberală*, conform aprecierii ei) la acest for de dialog ar fi potențiala presiune din partea UE în vederea soluționării conflictului israeliano-palestinian⁸⁷. Într-adevăr, Uniunea Europeană și Israelul au avut de-a lungul timpului divergențe privind maniera Tel Avivului de a gestiona relația cu palestinienii. Or oficialii israelieni sunt foarte fermi, când cineva abordează subiecte sensibile pentru securitatea lor⁸⁸.

După primul summit al CPE, Consiliul European pentru Relații Externe (*European Council on Foreign Relations*) a organizat la Paris, Madrid și Londra o serie de ateliere de lucru la nivel înalt, la care au participat și diplomați care au abordat teme precum „instituționalizarea CPE și concilierea scopurilor ei strategice și practice”. Participanții au sugerat că **acest format de cooperare ar putea să urmeze modelul forumului G20 sau să se transforme într-o “Adunare Generală Europeană”** pentru a înlesni întâlnirile bilaterale și cooperarea strânsă între statele europene. A fost pusă pe tapet și chestiunea afilierii CPE la instituțiile europene, fapt ce „ar facilita accesarea fondurilor UE”, dar această chestiune „a alarmat statele din blocul comunitar care sunt mai conservatoare financiar”. În urma dezbaterilor, a prevalat ideea conform căreia **CPE va fi o „platformă pentru minilateralism între UE și statele europene care nu sunt membre UE”**, iar în marja reuniunilor CPE vor fi abordate disputele bilaterale, în vederea soluționării lor⁸⁹.

În opinia experților Sam Greene, Edward Lucas și Nicolas Tenzer, **Comunitatea Politică Europeană ar trebui să aibă „o structură organizatorică robustă” și totodată „flexibilă”**, compatibilă atât cu „geometria variabilă”, cât și cu proiectele mari consumatoare de resurse. În viziunea lor, pentru a fi mai incluzivă și eficace, CPE nu trebuie integrată în instituțiile europene⁹⁰.

⁸⁵ Y. Yakis, *op.cit.*

⁸⁶ Aneta Zachová, “Israel to join European Political Community meeting”, *EURACTIV.cz*, 20.09.2022, https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/israel-to-join-european-political-community-meeting/ (accesat pe 17.07.2023).

⁸⁷ M. Sion-Tzidkiyahu, *op.cit.*

⁸⁸ Lazar Berman, “Israel signals EU foreign policy chief unwelcome in Israel”, *The Times of Israel*, 16.03.2023, <https://www.timesofisrael.com/israel-signals-eu-foreign-policy-chief-unwelcome-in-israel/> (accesat pe 4.08.2023)

⁸⁹ V. Tcherneva, *op.cit.*

⁹⁰ S. Greene, E. Lucas, N. Tenzer, *op.cit.*, p. 2.

Alți experți, precum și unele state participante la CPE, susțin că nu e necesară instituționalizarea CPE⁹¹ și că forța ei rezidă tocmai în această flexibilitate⁹² și în structura non-ierarhică. Ideea respectivă o împărtășesc, de exemplu, Franța, Regatul Unit și Elveția, în vreme ce **alte state participante la inițiativă acceptă ideea unei instituționalizări relative**, precum și o implicare mai mare a UE și a resurselor sale în acest forum⁹³.

Greene, Lucas și Tenzer consideră că problemele legate de extinderea Uniunii Europene nu ar trebui abordate în cadrul reuniunilor CPE pentru a nu se interpreta că CPE ar fi o alternativă la procesul de aderare la UE. Acești specialiști punctează că aspirația de a crea „o comunitate de valori și interese împărtășite la nivel continental” s-ar materializa cu adevărat „doar dacă și când Federația Rusă ar pierde războiul din Ucraina⁹⁴”.

Unii dintre participanții la CPE au fost mulțumiți de faptul că nu s-a exercitat presiune asupra lor „ca să convină asupra unor principii comune”, dar această flexibilitate are și o contrapondere: „ridică semne de întrebare cu privire la valoarea reală a CPE în comparație cu Consiliul Europei [...] sau cu inițiativele regionale din Balcani și din estul Europei”. În aceste condiții, „cum ar putea să ducă la rezultate concrete?”, se întreabă Sir Michael Leigh, expert în politică europeană și relații transatlantice, fost director general al DG Vecinătate și Negocieri privind Extinderea (DG NEAR), în cadrul Comisiei Europene. Pe de altă parte, **CPE facilitează dialogul paneuropean și activitățile diplomatice, „cu un cost financiar și politic minim”**. Nicio altă organizație nu îi întrunește bianual pe liderii din aproape toate statele europene „ca să socializeze și să facă schimb de opinii”. De pildă, în cadrul Consiliului Europei, de la înființarea sa în 1949 și până în prezent, au fost organizate doar patru summituri⁹⁵, ultimul fiind găzduit la Reykjavik de Președinția islandeză a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, în perioada 16 – 17 mai 2023⁹⁶.

Atât Alexander Conway, cât și Florent Marciacq (codirector al Observatorului Balcanic la Fundația Jean Jaurès) au reliefat **o problemă spinoasă: cea a bugetului CPE și a finanțării**

⁹¹ A. Adam, *op. cit.*

⁹² Această flexibilitate se aplică și în privința apartenenței la CPE. Membrii se pot retrage din acest forum dacă și când consideră de cuviință. Vezi Sarah Wolff, Pierre Haroche, Helen Drake, Jorein Hendriksen, Basak Sendogan, Gesine Weber, “How the European Political Community can help bring peace to Europe”, EUROPP Blog, London School of Economics and Political Science, 1.06.2023, <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2023/06/01/how-the-european-political-community-can-help-bring-peace-to-europe/> (accesat pe 4.08.2023)

⁹³ Florent Marciacq, Denis Cenușă, “Uniting Europe’s distant family”, IPS, 30.05.2023, <https://www.ips-journal.eu/topics/european-integration/uniting-europes-distant-family-6734/> (accesat pe 25.07.2023).

⁹⁴ S. Greene, E. Lucas, N. Tenzer, *op. cit.*, p. 2.

⁹⁵ M. Leigh, *op. cit.*

⁹⁶ Council of Europe, *Summits of Heads of State and Government of the Council of Europe. Fourth Summit (16-17 May 2023, Reykjavík, Iceland)*, <https://www.coe.int/en/web/cm/summits> (accesat pe 21.07.2023).

proiectelor discutate în forumul CPE. Bugetul se va constitui din contribuții ale țărilor participante? Și cine va asigura auditul managementului⁹⁷ și auditul financiar?⁹⁸ se întreabă Conway. Dacă activitățile și proiectele CPE vor fi parțial finanțate din bugetul Uniunii Europene, se vor stabili, în mod ineluctabil, niște „condiții referitoare la buna guvernare, participarea democratică etc., iar implementarea va fi monitorizată”, UE devenind pe această cale „*primus inter pares* sau centrul de gravitație” al acestui forum, opinează F. Marciacq⁹⁹.

Conform lui Alexandre Adam, problema finanțării nu ar fi greu de rezolvat. CPE ar putea apela la Comisia Europeană și la diverse instituții financiare și bancare de dezvoltare regională: Banca Europeană de Investiții (BEI), Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei (BDCE)¹⁰⁰.

În opinia Martei Mucznik, analist politic la *think-tank-ul European Policy Center*, Comunitatea Politică Europeană are nevoie de „o direcție strategică și de investiții substanțiale pentru „a răspunde la provocările noii ere”¹⁰¹.

Al doilea summit al Comunității Politice Europene (CPE) din 1 iunie 2023, găzduit de Republica Moldova, în apropierea graniței cu Ucraina, s-a axat pe tema păcii și securității, pe agendă fiind incluse și subiecte legate de energie și interconectivitate. La reuniune au participat liderii a 45 de state europene (inclusiv reprezentanții statelor membre UE) și președinții a trei instituții europene (Consiliul European, Comisia Europeană și Parlamentul European).

Cu acest prilej, președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, și președintele Ucrainei, Volodimir Zelenski au adus în discuție și aspecte precum: consolidarea perspectivei europene a țărilor lor prin deschiderea negocierilor de aderare până la finele anului 2023. Având în vedere că Ucraina speră să obțină garanții de securitate din partea NATO, chiar din perioada de preaderare, Zelenski a subliniat că avea mari așteptări de la summitul Alianței Nord-Atlantice, care urma să aibă loc la Vilnius, Lituania, pe 11 iulie 2023¹⁰².

⁹⁷ *Auditul managementului* este „o verificare sistematică și oficială, de către persoane calificate, pentru a determina măsura în care o organizație, o unitate sau funcție din cadrul organizației își ating scopurile stabilite de conducere. Identifică deciziile care trebuie îmbunătățite”. ****Controlul Costurilor*, manualul nr. 10, Seria de manuale de instruire în domeniul managementului financiar pentru administrația publică locală, p. 12, https://www.conta-conta.ro/miscellaneous/360_miscellaneous_contabilitate_files%20360_.pdf (accesat pe 21.07.2023).

⁹⁸ A. Conway, *op.cit.*, p. 5.

⁹⁹ F. Marciacq, *op.cit.*, p. 9.

¹⁰⁰ A. Adam, *op.cit.*

¹⁰¹ Marta Mucznik, “The European Political Community: From Prague to Chisinau and beyond”, European Policy Center, 31.05.2023, <https://epc.eu/en/Publications/The-European-Political-Community-From-Prague-to-Chisinau-and-beyond-511bac> (accesat pe 21.07.2023).

¹⁰² Suzana Anghel, José Ernault, “Outcome of the European Political Community meeting in Bulboaca, Moldova, on 1 June 2023”, Epthinktank.eu, 7.06.2023, <https://epthinktank.eu/2023/06/07/outcome-of-the-european-political-community-meeting-in-bulboaca-moldova-on-1-june-2023/> (accesat pe 7.06.2023).

La Summitul de la Chișinău s-au aflat pe agendă atât teme de securitate militară, cât și subiecte de securitate economică. Astfel, Regatul Norvegiei și Regatul Belgiei au coprezidat grupul de lucru în domeniul energiei (în cadrul căruia au fost abordate teme precum *investițiile în infrastructura energetică, asigurarea securității energetice, investițiile în energia verde*), Republica Moldova și Regatul Spaniei grupul de lucru în domeniul conectivității (care a înlesnit discuțiile privind *susținerea rețelelor P2P*¹⁰³, *conectivitatea digitală, reducerea tarifelor de furnizare a serviciilor de roaming, conectivitatea economică, conectivitatea sistemelor de transport*). În același timp, Republica Polonă și Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord au coprezidat grupul de lucru în domeniul securității, care a facilitat dezbateri pe teme precum „*contracararea amenințărilor hibride și a campaniilor de dezinformare*”¹⁰⁴. Premierul britanic, Rishi Sunak, a pus pe tapet problema migrației, ce urmează a fi dezbătută la un viitor summit CPE, găzduit de britanici¹⁰⁵ în primăvara anului 2024.

Cu ocazia acestei reuniuni CPE, Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, Josep Borrell, a comparat situația Republicii Moldova (cu regiunea separatistă Transnistria) cu cea a Republicii Cipru, și a declarat că aceasta poate adera la UE în pofida acelei „probleme teritoriale”¹⁰⁶.

La încheierea summitului Comunității Politice Europene nicio declarație nu a fost adoptată, fapt ce confirmă caracterul informal al acestei platforme de cooperare și dialog politic. **Liderii europeni și-au reiterat, însă, angajamentul de a sprijini Republica Moldova și Ucraina și de a susține pacea**, în contextul agresiunii militare ruse, proces care „supune Europa la un test de reziliență”, după cum a precizat președintele Parlamentului European, Roberta Metsola. Președintele Macron s-a pronunțat în favoarea oferirii de „garanții de securitate foarte clare și concrete” Ucrainei¹⁰⁷, în cadrul summitului NATO ce urma să se desfășoare la Vilnius¹⁰⁸. În opinia premierului estonian Kaja Kallas, singura garanție de securitate viabilă pentru Kiev este apartenența la NATO. Nouă țări, printre care și România, au

¹⁰³ „P2P (Peer-to-peer) se referă la rețele de calculatoare care folosesc o arhitectură distribuită. În rețelele P2P, toate calculatoarele sau dispozitivele care fac parte din ele se numesc peers (colegi, egali) și împart între ele sarcinile”. Codruț Neagu, „Ce sunt rețelele P2P (peer-to-peer) și pentru ce sunt ele folosite?”, *Digital Citizen*, 6.12.2019, <https://www.digitalcitizen.ro/ce-este-p2p-peer-peer/> (accesat pe 18.07.2023).

¹⁰⁴ M. Vulović, M. W. Gaarmann, *op. cit.*; F. Marciacq, D. Cenușă, I. Armakolas, *op. cit.*, p. 5.

¹⁰⁵ S. Anghel, J. Ernault, *op. cit.*

¹⁰⁶ F. Marciacq, D. Cenușă, I. Armakolas, *op. cit.*, p. 5.

¹⁰⁷ S. Anghel, J. Ernault, *op. cit.*

¹⁰⁸ Carmen Valică, „Cu ce pleacă Ucraina de la summitul NATO: sprijin militar, securitate garantată de G7, promisiuni de aderare”, Europa Liberă România, 13.07.2023, <https://romania.europalibera.org/a/declaratie-g7-pentru-securitatea-ucrainei/32500734.html> (accesat pe 2.08.2023).

semnat încă din octombrie 2022 o declarație de sprijin pentru aderarea Ucrainei la NATO¹⁰⁹. Referitor la extinderea Uniunii Europene, președintele Consiliului European, Charles Michel, a afirmat că va înscrie acest subiect pe agenda liderilor europeni la finalul anului 2023, după ce va primi rapoartele de progres din partea Comisiei Europene¹¹⁰.

În marja acestui summit, au fost abordate și chestiuni de interes național sau privind procesul de mediere a unor conflicte recente, precum cel dintre Armenia și Azerbaidjan și cel dintre Priștina și Belgrad. Președintele Macron a declarat că președintele Serbiei, Aleksandar Vučić, și președintele Republicii Kosovo, Vjosa Osmani, au convenit să ia în considerare un plan franco-german de aplanare a tensiunilor dintre sârbi și kosovari. Referitor la conflictul dintre armeni și azeri, președintele Consiliului European, președintele francez și cancelarul german Olaf Scholz au depus eforturi pentru a facilita normalizarea relațiilor dintre Armenia și Azerbaidjan. O nouă întâlnire în acest format „pentilateral” urmează să aibă loc la cel de-al treilea summit CPE, găzduit de Spania, la Granada, în octombrie 2023¹¹¹.

Președintele Turciei, Recep Tayyip Erdoğan, a refuzat în ultimul moment invitația la cel de-al doilea summit al CPE, deși a participat la summitul anterior, găzduit de Republica Cehă¹¹². Yasar Yakis, fost ministru de externe al Turciei și membru fondator al partidului de guvernământ, AK Party, a sugerat că, în general, președintele Erdoğan nu s-a arătat prea încântat de inițiativele din ultimele decenii ale liderilor francezi, precum Uniunea pentru Mediterană (UpM), lansată în 2008 (de către președintele francez Nicolas Sarkozy), sau actuala Comunitate Politică Europeană, întrucât acestea „ar oferi Ankarei un statut inferior celui de membru cu drepturi depline al UE”. De altfel, la primul summit al CPE, președintele Turciei a subliniat că procesul de aderare al țării sale la UE „nu ar trebui să fie afectat negativ de asemenea inițiative”¹¹³.

¹⁰⁹ Alexandra Brzozowski, “Nine NATO allies back Ukraine’s path to membership”, Euractiv.com, 3.10.2022, <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/nine-nato-allies-back-ukraines-path-to-membership/> (accesat pe 8.08.2023).

¹¹⁰ S. Anghel, J. Ernault, *op.cit.*

¹¹¹ S. Anghel, J. Ernault, *op.cit.*; Vezi și European Council, *Press remarks by President Charles Michel following trilateral meeting with President Aliyev of Azerbaijan and Prime Minister Pashinyan of Armenia*, 15.07.2023, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/07/15/press-remarks-by-president-charles-michel-following-trilateral-meeting-with-president-aliyev-of-azerbaijan-and-prime-minister-pashinyan-of-armenia/> (accesat pe 17.07.2023).

¹¹² Clea Caulcutt, Suzanne Lynch, “Erdoğan pulls out of European summit”, *Politico*, 31.05.2023, <https://www.politico.eu/article/blow-for-epc-as-erdogan-pulls-out-of-summit/> (accesat pe 13.07.2023).

¹¹³ Y. Yakis, *op.cit.*

5. Analiză SWOT a inițiativei CPE

În urma cercetării realizate, a fost elaborată o analiză SWOT a Comunității Politice Europene cu scopul de a interpreta opiniile oficialilor europeni și ale experților în domeniu. Pornind de la punctele forte, punctele slabe și identificând oportunitățile și provocările asociate acestei inițiative, se poate observa în *Tabelul 1* că opiniile cu privire la relevanța și utilitatea CPE diferă, însă predomină cele pozitive.

Tabelul 1. Analiza SWOT a Comunității Politice Europene

Puncte forte	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> Facilitarea unui dialog politic periodic între șefii de stat și de guvern ai UE și cei ai statelor europene partenere; Înlesnirea și întărirea cooperării în domenii de interes comun pentru întregul continent european; Abordarea provocărilor la adresa rezilienței Europei și a autonomiei sale strategice; Întărirea solidarității țărilor europene cu Ucraina în contextul agresiunii militare ruse; O structurare mai facilă a relațiilor Uniunii Europene cu vecinii săi; un parteneriat <i>inter pares</i>; Facilitarea acțiunilor diplomatice, menite să destindă/ normalizeze relațiile interstatale sau să medieze vechi conflicte cu impact asupra securității europene. 	<ul style="list-style-type: none"> Neimplicarea actorilor sociali și a organizațiilor societății civile; Statele participante la CPE vor avea priorități diferite pe agenda lor, în funcție de interesele lor naționale; Deși se dorește ca politica externă să fie un domeniu de cooperare important în cadrul CPE, acest deziderat e greu de îndeplinit întrucât UE nu are o politică externă și de securitate unitară; Nu s-a stabilit încă dacă este necesar ca acest forum să aibă o structură instituțională; Nu s-a stabilit deocamdată cum vor fi finanțate funcționarea Comunității Politice Europene și inițiativele dezbătute în cadrul ei.
Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> Crearea „unui sentiment al apartenenței” la „marea familie europeană”; Grație structurii sale informale și non-ierarhice, poate fi un exercițiu util de consolidare a încrederii; Un cadru ideal pentru minilateralism și pentru consolidarea relațiilor bilaterale; CPE ar putea umple un vid de guvernare la nivel regional. 	<ul style="list-style-type: none"> CPE ar putea deveni un for de discuții sterile, dacă statele participante cu relații tensionate nu își depășesc diferendele; Riscă să se adauge unei liste de strategii europene, „care nu satisfac” pe deplin așteptările țărilor candidate la UE; Ar putea abate atenția de la procesul de extindere și de la reformele interne ale UE necesare unei viitoare extinderi; Kremlinul ar putea exercita presiuni asupra statelor aflate în sfera sa de influență spre a le determina să părăsească CPE.

Sursa: concepția autoarei.

În vederea gestionării provocărilor comune, în materie de securitate și reziliență, care au dus la crearea Comunității Politice Europene, se consideră că trebuie abordate și rezolvate problemele referitoare la structura instituțională și la resursele necesare atât funcționării acestui forum paneuropean, cât și finanțării proiectelor dezbătute în cadrul lui¹¹⁴. Alte opinii indică faptul că unele state participante la CPE socotesc inoportună instituționalizarea CPE: forța ei rezidă tocmai în această flexibilitate și în structura non-ierarhică. CPE ar putea funcționa după modelul forumului G20 sau al forumului G7, iar fondurile necesare implementării proiectelor ar putea fi obținute de la Comisia Europeană și de la diverse instituții financiare și bancare de dezvoltare regională.

6. Concluzii

În baza materialelor consultate, rezultă că CPE este un nou forum paneuropean, cu o structură flexibilă. Această flexibilitate permite abordarea unor probleme de interes comun la nivel european fără a exercita constrângeri asupra statelor participante. Totodată, din cercetarea efectuată reiese că obiectivele CPE nu se suprapun cu scopurile unor organizații internaționale precum: CoE, OSCE sau NATO. Se preconizează că CPE va contribui la consolidarea rezilienței și stabilității continentului fără a interfera cu mandatele organizațiilor susmenționate.

Deși Comunitatea Politică Europeană a înregistrat deja câteva succese diplomatice, așteptările privind eficacitatea și importanța acestei noi inițiative sunt moderate, îndeosebi în rândul țărilor candidate la UE, care inițial au interpretat-o ca o alternativă la aderare. Ca să fie încununată de succes, CPE va trebui să identifice „calea de mijloc în constelația de interese naționale urmărite de cele 45 de state participante” și acest proces nu va fi ușor¹¹⁵.

Următorul (al treilea) summit al CPE va avea loc pe **5 octombrie 2023** la Granada, în Spania, iar al patrulea summit va fi găzduit de Regatul Unit în primăvara anului 2024 și este posibil ca al cincilea summit să aibă loc în Ungaria, care va deține Președinția rotativă a Consiliului Uniunii Europene în perioada iulie – decembrie 2024. Acest calendar ar putea da curs unui trend interesant: summitul CPE ar fi găzduit când într-un stat ce deține președinția rotativă a Consiliului UE, când într-un stat non-membru UE care, cu prilejul respectiv, și-ar spori influența și asertivitatea la nivel regional. Rămâne de văzut în ce măsură vor fi valorificate

¹¹⁴ S. Greene, E. Lucas, N. Tenzer, *op.cit.*, p. 11.

¹¹⁵ F. Marciacq, D. Cenușă, I. Armakolas, *op.cit.*, p. 6.

punctele forte ale acestui format de cooperare lipsit de constrângeri, precum și oportunitățile create de un parteneriat *inter pares*.

Bibliografie

- Adam, Alexandre, „La Communauté politique européenne: avenir d’une intuition”, *Le Grand Continent*, Groupe d’études géopolitiques, 29.05.2023, <https://geopolitique.eu/2023/05/29/la-communaute-politique-europeenne-avenir-dune-intuition/>.
- Administrația Prezidențială, „Participarea Președintelui României, Klaus Iohannis, la prima reuniune a Comunității Politice Europene de la Praga, Republica Cehă”, 6.10.2022, <https://www.presidency.ro/ro/media/participarea-presedintelui-romaniei-klaus-iohannis-la-prima-reuniune-a-comunitatii-politice-europene-de-la-praga-republica-ceha>.
- Applebaum, Anne, *Amurgul democrației. Seducătoarea atracție a autoritarismului*, trad. din limba engleză de Cora Radulian, Ed. Litera, București, 2021.
- Anghel, Suzana, Ernault, José, “Outcome of the European Political Community meeting in Bulboaca, Moldova, on 1 June 2023”, *Epthinktank.eu*, 7.06.2023, <https://epthinktank.eu/2023/06/07/outcome-of-the-european-political-community-meeting-in-bulboaca-moldova-on-1-june-2023/>
- Berman, Lazar, “Israel signals EU foreign policy chief unwelcome in Israel”, *The Times of Israel*, 16.03.2023, <https://www.timesofisrael.com/israel-signals-eu-foreign-policy-chief-unwelcome-in-israel/>.
- Brzozowski, Alexandra, “Nine NATO allies back Ukraine’s path to membership”, *Euractiv.com*, 3.10.2022, <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/nine-nato-allies-back-ukraines-path-to-membership/>.
- ****Brexit: Timpul regretelor*, *Euractiv.ro*, 13.01.2023, <https://www.euractiv.ro/extern/brexit-timpul-regretelor-32220>.
- Caulcutt, Clea, Lynch, Suzanne, “Erdoğan pulls out of European summit”, *Politico*, 31.05.2023, <https://www.politico.eu/article/blow-for-epc-as-erdogan-pulls-out-of-summit/>.
- Cenușă, Denis, “The European Political Community in Russia’s closeness: strengthening the "circle of friends" in the EU's neighbourhood”, *bne IntelliNews*, 2.05.2023, <https://www.intellinews.com/cenusa-the-european-political-community-in-russia-s-closeness-strengthening-the-circle-of-friends-in-the-eu-s-neighbourhood-277514/?source=armenia>.
- Chrisafis, Angelique, “A welcome return to normality: how France sees the Macron-Sunak summit”, *The Guardian*, 9.03.2023, <https://www.theguardian.com/world/2023/mar/09/france-macron-sunak-summit-cross-channel-relations>.

- Consiliul European, *Concluziile Consiliului European, 23-24 iunie 2022*, EUCO 24/22, Bruxelles, 24 iunie 2022, <https://www.consilium.europa.eu/media/57467/2022-06-2324-euco-conclusions-ro.pdf>.
- Consiliul UE, „Armenia: UE instituie o misiune civilă pentru a contribui la stabilitatea în zonele de frontieră” (comunicat de presă), 23.01.2023, <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2023/01/23/armenia-eu-sets-up-a-civilian-mission-to-ensure-security-in-conflict-affected-and-border-areas/>.
- ****Controlul Costurilor*, manualul nr. 10, Seria de manuale de instruire în domeniul managementului financiar pentru administrația publică locală, https://www.conta-conta.ro/miscellaneous/360_miscellaneous_contabilitate_files%20360_.pdf.
- Conway, Alexander, *The Potential Implications of a Proposed European Political Community (EPC), October 2022*, Institute of International and European Affairs (IIEA), Irlanda, <https://www.iiea.com/publications/the-potential-implications-of-a-proposed-european-political-community-epc>.
- Consiliul Europei, *Summits of Heads of State and Government of the Council of Europe. Fourth Summit (16-17 May 2023, Reykjavík, Iceland)*, <https://www.coe.int/en/web/cm/summits>.
- CVCE. European NAVigator. Étienne Deschamps, „La Communauté politique européenne”, Université de Luxembourg, <https://www.cvce.eu/obj/la-communaute-politique-europeenne-fr-8b63810a-e5bd-4979-9d27-9a21c056fc8d.html>.
- Delevic, Milica, “Friends with benefits: How the European Political Community can further European integration”, European Council on Foreign Relations (ECFR), 16.12.2022, <https://ecfr.eu/article/friends-with-benefits-how-the-european-political-community-can-further-european-integration/>.
- ELYSEE.FR, *Discours du Président de la République à l’occasion de la Conférence sur l’avenir de l’Europe*, Strasbourg, 9 mai 2022, Elysée, <https://www.elysee.fr/front/pdf/elysee-module-19623-fr.pdf>.
- ***“Erdogan meets with leaders, discusses regional challenges in Prague summit”, *Daily Sabah*, 6.10.2022, accesat pe 13.07.2023, <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/erdogan-meets-with-leaders-discusses-regional-challenges-in-prague-summit>.
- Consiliul European, *Speech by President Charles Michel at the plenary session of the European Economic and Social Committee*, 18.05.2022, accesat pe 13.07.2023, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/18/discours-du-president-charles-michel-lors-de-la-session-pleniere-du-comite-economique-et-social-europeen/>.
- Consiliul European, *Press remarks by President Charles Michel following trilateral meeting with President Aliyev of Azerbaijan and Prime Minister Pashinyan of Armenia*, 15.07.2023, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/07/15/press-remarks-by-president-charles-michel-following-trilateral-meeting-with-president-aliyev-of-azerbaijan-and-prime-minister-pashinyan-of-armenia/>.

- European Council On Foreign Relations (ECFR), *EU Energy Deals Tracker*, <https://ecfr.eu/special/energy-deals-tracker/>.
- Finnish Government, *Prime Minister Marin to attend high-level meetings in Prague* (press release), 4.10.2022 <https://valtioneuvosto.fi/en/-/10616/prime-minister-marin-to-attend-high-level-meetings-in-prague>.
- Gallardo, Cristina, “Spooked by Putin (and Macron), the Council of Europe meets”, *Politico*, 16.05.2023, <https://www.politico.eu/article/council-of-europe-historic-summit-macron-brainchild-european-political-community/>.
- Giuashvili, Teona, “The European political community: a forum in search of a role”, STG Policy Papers ISSUE 2023/11, May 2023, School of Transnational Governance (STG), European University Institute (EUI), accesat pe 25.07.2023,
- https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/75609/STG_PB_2023_11.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Gomboș, Cătălin, „Ziua Victoriei și Imperiul Sovietic: ce (mai) înseamnă 9 mai în fosta URSS și în statele ex-comuniste”, *Veridica.ro*, 6.05.2022, <https://www.veridica.ro/analize/ziua-victoriei-si-imperiul-sovietic-ce-mai-inseamna-9-mai-in-fosta-urss-si-in-statele-ex-comuniste>.
- GOV.UK, *Integrated Review Refresh 2023: Responding to a more contested and volatile world*, policy paper prezentat Parlamentului de către prim-ministru din ordinul Majestății Sale, martie 2023, <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>.
- Greene, Sam, Lucas, Edward, Tenzer, Nicolas, *The Road to Chișinău: The European Political Community. How the European Political Community Can – and Cannot – Address the Wider Continent’s Conundrums*, Center for European Policy Analysis (CEPA), 23.05.2023, <https://cepa.org/comprehensive-reports/the-road-to-chisinau-the-european-political-community/>.
- Hadfield, Amelia, Wright, Georgina, Zyberaj, Tea, “What the UK government’s revised security strategy tells us about its international role”, *UK in a changing Europe*, 31.03.2023, <https://ukandeu.ac.uk/what-the-uk-governments-revised-security-strategy-tells-us-about-its-international-role/>.
- Iancu, Niculae, „Consiliul de Securitate al Uniunii Europene, borna către Uniunea Europeană a apărării”, *Monitorul Apărării și Securității*, 3.12.2019, <https://monitorulapararii.ro/consiliul-de-securitate-al-uniunii-europene-born-a-catre-uniunea-europeana-a-apararii-1-25363>.
- Jurkovic, Peter, “The European Political Community”, *UK in a Changing Europe*, 1.06.2023, <https://ukandeu.ac.uk/explainers/the-european-political-community/> (accesat pe 4.08.2023).
- Kasparov, Garry, *Vine iarna! De ce trebuie opriți Vladimir Putin și inamicii lumii libere*, Ed. Litera, București, 2016.
- Krastev, Ivan, Holmes, Stephen, *Lumina frântă. De ce pierde Occidentul lupta pentru democrație*, trad. din lb. engleză de Luana Chiriță, Magdalena Ciubăncan și Antonia Enache, *Comunicare.ro*, București, 2021.

- Leigh, Michael, “Europe’s newest forum: Space for dialogue or photo opportunity?”, GIS (Geopolitical Intelligence Services), Liechtenstein, 21.12.2022, <https://www.gisreportsonline.com/r/epc-dialogue/>.
- Malingre, Virginie, “The European Political Community looks to find its meaning”, *Le Monde*, 26.05.2023, https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/05/26/the-european-political-community-looks-to-find-its-meaning_6028130_4.html.
- Marciacq, Florent, “The European Political Community and the Western Balkans. Strategic thinking or misleading hope?”, Friedrich-Ebert-Stiftung | Dialogue Southeast Europe, decembrie 2022, <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/19790.pdf>.
- Marciacq, Florent, Cenușă, Denis, “Uniting Europe’s distant family”, IPS, 30.05.2023, <https://www.ips-journal.eu/topics/european-integration/uniting-europes-distant-family-6734/>.
- Marciacq, Florent, Cenușă, Denis, Armakolas, Ioannis, *The European Political Community from Paris to Chisinau: an idea taking shape?*, ELIAMEP | Policy brief #182/2023, iunie 2023, <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2023/06/Policy-brief-182-EPC-SE-Europe.pdf>.
- Martinez, Sissy, Droin, Mathieu, “The European Political Community: A successful Test?”, Center for Strategic and International Studies (CSIS), 11.10.2022, <https://www.csis.org/analysis/european-political-community-successful-test>.
- Mayer, Franz C., Pisani-Ferry, Jean, Schwarzer, Daniela, Vallée, Shahin, ‘Enlarging and deepening: giving substance to the European Political Community’, *Policy Contribution* nr.15/2022, Bruegel, <https://www.bruegel.org/policy-brief/enlarging-and-deepening-giving-substance-european-political-community>.
- ****Memorandum of Understanding on offshore renewable energy cooperation between the participants of the North Seas Energy Cooperation (NSEC), of the one side, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, of the other side*, 18.12.2022, <https://energy.ec.europa.eu/system/files/2022-12/NSEC%20UK%20MoU%20signed.pdf>.
- Mocanu, Oana-Mihaela (coord.), Vaș, Eliza, *Raport: Conferința privind viitorul Europei Opinii ale cetățenilor din România* (2022), Institutul European din România, București, http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2022/03/IER_Raport-final-COFE_RO_21-martie-2022-1.pdf.
- Morillas, Pol, “The European (Geo)Political Community: More Than Meets the Eye?”, CIDOB opinion 735, octombrie 2022, accesat pe 20.07.2023, https://www.cidob.org/en/publications/publication_series/opinion/2022/the_european_geo_political_community_more_than_meets_the_eye.
- Mucznik, Marta, “The European Political Community: From Prague to Chisinau and beyond”, European Policy Center, 31.05.2023, <https://epc.eu/en/Publications/The-European-Political-Community-From-Prague-to-Chisinau-and-beyond~511bac>.
- MURADOV, Murad, “The European Political Community and Azerbaijan”, Topchubashov Center, 23.09.2022, <https://top-center.org/en/expert-opinion/3424/the-european-political-community-and-azerbaijan>.

- Musabelliu, Marsela, “Albania external relations briefing: Macron’s idea for “two-tier Europe” and its implications for Albania”, Weekly Briefing Vol. 51, No. 4 (AI), May 2022, China – CEE Institute, Budapesta, accesat pe 26.07.2023, https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2022/07/2022er05_Albania.pdf.
- Neagu, Codruț, „Ce sunt rețelele P2P (peer-to-peer) și pentru ce sunt ele folosite?”, *Digital Citizen*, 6.12.2019, <https://www.digitalcitizen.ro/ce-este-p2p-peer-peer/>.
- Nevett, Joshua, Parker, Jessica, “European Political Community: Could UK join a new club of nations?”, BBC, 29.06.2022, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-61981755>.
- Pierini, Marc, “Five Takeaways From the European Political Community Summit”, *Carnegie Europe*, 18.10.2022, <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/88189>.
- Pitchers, Christopher, “What do we know about Macron's idea for a two-tier Europe?”, *Euronews*, 11.05.2022, <https://www.euronews.com/my-europe/2022/05/11/what-do-we-know-about-macron-s-idea-for-a-two-tier-europe>.
- Rahman, Mujtaba, “The European Political Community is a big deal — for EU-UK relations”, *Politico*, 5.10.2022, <https://www.politico.eu/article/european-political-community-eu-uk-relations/>.
- Roloff, Ralf, “The European Political Community 2022—New Wine in Old Bottles?”, International Centre for Defence and Security (ICDS), Estonia, 9.01.2023, <https://icds.ee/en/the-european-political-community-2022-new-wine-in-old-bottles/>.
- Sebe, Mihai, „Comunitatea Politică Europeană. O idee veche, o etichetă nouă?”, *Newsletter IER*, Anul XIV, nr. 116 — octombrie 2022, http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2022/10/Newsletter_Octombrie_2022_RO_Final.pdf.
- SETA, “Experts Respond: European Political Community Opportunities and Limitations”, 9.10.2022, accesat pe 27.06.2023, <https://www.setav.org/en/experts-respond-european-political-community-opportunities-and-limitations/>.
- Singha, Akhila, Zachariades, Alexandros, “Healing Brexit Wounds: the voice of five young activists”, 89 London, 89 Initiative (pan-European think-do tank: grup de reflecție și acțiune), 30.01.2020, <https://89initiative.com/healing-brexit-wounds-activists/>.
- Sion-Tzidkiyahu, Maya, “Is there room for Israel in the EU's newly proposed political alliance?”, *Jerusalem Post*, 25.06.2022, <https://www.jpost.com/opinion/article-710368>.
- Teacă, Cristina, „Armenia ar putea recunoaște, sub condiții, că Nagorno-Karabakh face parte din Azerbaidjan”, RFI România, 22.05.2023, <https://www.rfi.ro/special-paris-156096-armenia-ar-putea-recunoaste-sub-conditii-ca-nagorno-karabakh-face-parte-din>.
- Tcherneva, Vessela, “The future of the European Political Community”, European Council on Foreign Relations (ECFR), 1.06.2023, <https://ecfr.eu/article/the-future-of-the-european-political-community/>.
- The Federal Government (Die Bundesregierung), *Speech by Federal Chancellor Olaf Scholz at the Charles University in Prague on Monday, 29 August 2022*, Praga, 29.08.2022, <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/scholz-speech-prague-charles-university-2080752>.
- Valică, Carmen, „Cu ce pleacă Ucraina de la summitul NATO: sprijin militar, securitate garantată de G7, promisiuni de aderare”, Europa Liberă România, 13.07.2023,

<https://romania.europalibera.org/a/declaratie-g7-pentru-securitatea-ucrainei/32500734.html>.

- Vallée, Shahin, “Why Emmanuel Macron’s EU Policy Keeps Failing”, German Council on Foreign Relations (DGAP: *Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik*), 19.08.2022, <https://dgap.org/en/research/publications/why-emmanuel-macrons-eu-policy-keeps-failing>.
- Van Der Poel, Jarne, Neelen, Mathieu, *The Western Balkans in the European Political Community: another waiting room?*, Balkan Focus Policy brief nr. 9/ februarie 2023, Centro Studi di Politica Internazionale (CeSPI), https://www.cespi.it/sites/default/files/brief_n.9_-_the_western_balkans_in_the_european_political_community.pdf.
- Vulović, Marina, Gaarmann, Margit Wunsch, “European Political Community: Opportunities for the Western Balkans”, 27.06.2023, SWP (Stiftung Wissenschaft und Politik): German Institute for International and Security Affairs, <https://www.swp-berlin.org/en/publication/european-political-community-opportunities-for-the-western-balkans>.
- Wolff, Sarah, Haroche, Pierre, Drake, Helen, Hendriksen, Jorein, Sendogan, Basak, Weber, Gesine, “How the European Political Community can help bring peace to Europe”, EUROPP Blog, London School of Economics and Political Science, 1.06.2023, <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2023/06/01/how-the-european-political-community-can-help-bring-peace-to-europe/>.
- Yakis, Yasar, “Turkey has its say at European Political Community summit”, *Arab News*, 9.10.2022, <https://www.arabnews.com/node/2178266>.
- Zachová, Aneta, “Israel to join European Political Community meeting”, *Euractiv.cz*, 20.09.2022, https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/israel-to-join-european-political-community-meeting/.

Materiale audiovizuale

- Dialogul politic, organizat de think-tank-ul *European Policy Centre* pe 7 octombrie 2022, moderat de analistul politic Marta Mucznik și intitulat “The European Political Community after the Summit in Prague”, https://www.youtube.com/watch?v=XW_1eYDvwz8.